

Datum: 25 JAN. 1992

PAROOL

144 75 146
OP DE KLAPSTOEL

93R6

Een goede spagaat is niet van levensbelang

Krisztina de Châtel (1944) is choreografe. Ze werd geboren in Hongarije en studeerde in Duitsland bij Kurt Jooss. Daarna vestigde ze zich in Amsterdam, waar ze haar opleiding afrondde bij Koert Stuyf. Voor haar werk werd ze onderscheiden met de Sonia Gaskellprijs en de Nederlandse Choreografieprijs. Vandaag gaat in de Amsterdamse Stadsschouwburg haar nieuwste voorstelling, *Weep, cry and tangle* in première.

– Weep, cry and tangle

“Voor mijn gevoel een abstract dansstuk. Het is zeer duidelijk geïnspireerd door de muziek van Dimitri Sjostakovitsj. Net als de muziek van Sjostakovitsj kent het stuk tal van volkomen verschillende stemmingen. Van heel vrolijk tot heel somber, het is heel grillig. Zelf heb ik dat ook in me.”

– Dimitri Sjostakovitsj

“Duidelijk een Rus, hij is heel emotioneel. Hij is een modern componist, maar door het westen is hij absoluut niet beïnvloed. Dat is wat hem zo bijzonder maakt. Zijn muziek heeft een enorme geladenheid, een enorme somberheid ook. Sjostakovitsj is in '75 overleden, zijn werk weerspiegelt het Rusland van zijn tijd. Het Rusland zoals we dat kennen uit de boeken van Solsjenitzyn.”

– Hongarije

“Niet weg te schrappen uit mijn leven. Ik ben er geboren en getogen, tot m'n twintigste heb ik er gewoond. Als ik hier in Nederland iets mis, is het de openheid en de emotionaliteit van de Hongaren. Toch zou ik nooit terug willen naar Hongarije. Ook niet nu de politieke situatie veranderd is. De verschillen zijn te groot. In artistiek opzicht loopt Hongarije toch achter op wat hier gebeurt. De dans bij voorbeeld: alles is daar nog gebaseerd op de klassieke technieken. Moderne dans is er zo goed als onbekend.”

– Nederland

“Nederland is voor mij Amsterdam. Een heel sprankelende stad, ik voel me er thuis. En ja, de Nederlanders... Het blijft een calvinistisch volk, en soms heb ik daar wel moeite mee. Ook al is mijn moeder Nederlandse. Dat puriteinse, dat altijd maar de kat uit de boom kijken, het is mijn stijl niet. Maar op dansgebied neemt Nederland binnen Europa een uitzonderlijke positie in. Er zijn hier erg veel mogelijkheden.”

– Première

“Heel spannend. Het blijft nieuw, het is iedere keer weer alsof ik helemaal opnieuw begin. Ik ben ook iedere keer weer heel zenuwachtig. Onzin natuurlijk, want ik draai al een tijdje mee, heb prijzen gekregen en weet van mezelf dat ik wel wat kan, maar bij zo'n première voelt het alsof ik weer helemaal terugga naar het nulpunt.”

– Anne Theresa de Keersmaeker

“Het wordt tijd dat ze een vaste plek krijgt in Brussel. Ik vind het heel goed wat ze doet. Ze heeft alleen één probleem: ze is ontzettend arrogant. En talent is volgens mij helemaal geen reden je zo te gedragen. Ik ben agressief, ik kan ook wel eens vals zijn, maar arrogant ben ik nooit.”

– Pirouette

“Hoort bij de scholing van een danseres.

De klassieke techniek vind ik heel belangrijk voor dansers. Zelf ben ik er nooit een held in geweest. Een mooie pirouette maken is heel moeilijk. Maar hoe mooi een pirouette ook kan zijn, je moet er niet te vaak gebruik van maken. Dan wordt het heel banaal.”

– Onderscheidingen

“Twee prijzen heb ik nu, en ik zou er best nog wel een bij willen hebben. Niet dat ik het zo ontzettend belangrijk vind, het is niet iets waar ik bewust mee bezig ben, maar het is toch leuk. Ik zie zo'n prijs als een schouderklopje, het is een vorm van vleierij waar ik niet ongevoelig voor ben.”

– Das Kapital

“Ik heb niet één woord gelezen van *Das Kapital*. Als een vorm van verzet ja, ik wilde vroeger in Hongarije ook geen Russisch leren. Als ik voor een universitaire opleiding had gekozen, zou ik niet om Marx heen gekund hebben. Mijn beide broers hebben gestudeerd in Hongarije en zijn beide enorme deskundigen op het gebied van het marxisme. En ik moet toegeven dat ze in politieke en filosofische discussies veel en veel beter onderlegd zijn dan ik zelf.”

– Koert Stuyf

“Is heel belangrijk geweest in mijn leven. Ik had al een opleiding in Duitsland achter de rug toen ik bij hem en zijn vrouw Ellen kwam. Koert heeft me de Graham-techniek bijgebracht. Daar heb ik veel aan gehad. Toen keek ik nog enorm hoog op tegen Koert, maar nu... Het spijt me om te zeggen, maar die man is volkomen getikt, daar valt niet meer mee te werken. Hij lijdt aan hoogmoedswaanzin.”

– Bart Stuyf

“Hij is veel te lang beschouwd als het kleine broertje van de grote Koert. Het kleine broertje van de grote intellectueel. Gelukkig heeft hij zich daar van weten los te maken. Ik heb een grote bewondering voor hem. Vooral als beeldend kunstenaar, het toneelbeeld dat hij heeft ontworpen voor *Weep, cry and tangle* is fantastisch. En hij is een heel leuk mens om mee te werken. Hij heeft humor. Tijdens de voorbereidingen lagen we blauw van het lachen. Koert had ook humor, dat zit blijkbaar in de familie, maar Bart blijft zich zelf. Hij staat met beide benen op de grond en houdt rekening met anderen.”

– Minimal Dance

“Dat woord heb ik van Koert geleerd. Wat hij deed was echt *minimal*. Het was heel subtiel, heel klein en heel erg *to the point*. Later, toen ik bij hem wegging, heb ik een eigen stijl ontwikkeld, maar die *minimal dance* is altijd een rol blijven spelen. In *Weep, cry and tangle* is die rol heel klein. Wat ik nu doe zal ik zeker niet omschrijven als *minimal dance*, toch heeft het er mee te maken.”

– Subsidie

“Ik wil niet klagen, na jaren van ploeteren word ik nu heel aardig gesubsidieerd, maar toch... Mijn dansers worden nog altijd zwaar onderbetaald, zeker in vergelijking met het Nationaal Ballet. Maar helaas, er is gewoon niet genoeg geld om ze meer te geven. Net als er geen geld is om iemand aan te trekken die de publiciteit verzorgt.”

– Martha Graham

“Qua stijl zeer gedateerd, maar als techniek onmisbaar. Zelf heb ik heel veel

Krisztina de Châtel

FOTO MICHAEL FERRON

gehad aan die Graham-techniek. Als je die eenmaal onder de knie hebt, raak je hem nooit meer kwijt. Ik ben niet meer de jongste, maar ik beweeg me nog vrij makkelijk.”

– Boedapest

“Mijn geboortestad. Ik heb er heel plezierige herinneringen aan. In mijn jeugd ging ik bij voorbeeld wel drie keer per week naar een concert. Zoiets is niet uit te wissen. Boedapest is heel anders dan Amsterdam. Veel groter vooral, voor de oorlog was het een echte wereldstad. Dat knusse dat Amsterdam heeft, heb je er niet. Maar Amsterdam mag dan een stuk kleiner zijn, er gebeurt veel meer.”

– Spagaat

“Kon ik dus nooit. Nog altijd als ik iemand een spagaat zie maken denk ik: Jezus, hoe doe je dat in vredesnaam? Nee hoor, een frustratie is het nooit geweest. Een goede spagaat is mooi, maar niet van

levensbelang.”

– Michael Jackson

“Niet van mijn tijd. Mick Jagger is meer van mijn tijd. Maar ik vind Michael Jackson een waanzinnige danser. Zoals hij zich beweegt, echt heel spectaculair. Ik kan me voorstellen dat jongeren daar heel enthousiast over zijn.”

– Kurt Jooss

“Hij vond me zo maf als een deur. Hij heeft me aangenomen als leerling op grond van een heel gek choreografietje dat ik had gemaakt. Dat vond hij wel leuk, maar echt snappen deed hij me niet. Hij kon me niet plaatsen; ik was geen Duitser. Kurt Jooss was een grote persoonlijkheid. Ik heb veel van hem geleerd, het idiote was alleen dat hij helemaal niets moest hebben van de Graham-techniek. Dat getuigde mijns inziens van oogkleppen. Heel raar voor een zo groot iemand. Het was ook de reden dat ik

overgestapt ben naar Koert Stuyf.”

– Bela Bartók

“In mijn jeugd was ik verzot op hem. Mijn allereerste choreografie heb ik gemaakt op muziek van hem. Vijftien jaar was ik toen. De muziek van Bartók is voor mij typisch Hongaars. Toch gaat op het ogenblik mijn voorkeur uit naar Sjostakovitsj. Maar dat is nu, ik ben nog al wispelturig, dus misschien is volgend jaar Bela Bartók wel weer mijn lievelingscomponist.”

– Discipline

“De hoofdmoot van mijn leven. Discipline is gewoon noodzakelijk, zeker in dit vak. Ik ben ook zo opgevoed. Mijn vader stond op discipline, en ik heb dat van hem overgenomen. Ja, wat dat betreft heb ik wel iets Duits. Er is veel dat ik verafschuw in Duitsers, maar hun opvattingen over discipline liggen me wel. Wie als danser niets moet hebben van discipli-

ne, zal nooit een goede danser worden. Dansen is in eerste instantie een kwestie van keihard werken.”

– Afrika

“Ik heb twee maanden doorgebracht in Ghana en ik zou heel graag nog eens terug willen. Afrika is een unieke inspiratiebron. Maar zo dansen als Afrikanen het doen, zal ons westerlingen nooit lukken. Daar is dansen een kwestie van instinct. Dat hebben wij niet in ons bloed. Wij tellen ons suf tijdens het dansen. Zij tellen helemaal niet, maar alles klopt. Heel fascinerend.”

– Philip Glass

“Ik ken hem persoonlijk. Toen ik met mijn eigen groep begon, dansten we voornamelijk op zijn muziek. Lang voor dat in de Verenigde Staten het geval was, maakte ik al choreografieën op zijn muziek. Hij heeft me enorm beïnvloed. Ik moet zeggen dat hij mij tegenwoordig wel iets al te populair en commercieel bezig is. Dat stoort me. Maar zijn vroegere werk vind ik nog altijd even goed.”

– Het Nationaal Ballet

“Dat moet ook bestaan. *Het Zwanenmeer* en *De Notenkraker* dienen ook opgevoerd te worden. Al was het alleen maar voor de middelbare scholieren. Ik zou nooit zo'n grote groep willen leiden. Ik zou het niet eens kunnen. Ik kan alleen maar werken als ik een persoonlijk contact met mijn mensen heb.”

– Hans van Manen

“De beste choreograaf van Nederland. Jammer alleen dat hij zo arrogant is. Ja, ook hij is arrogant. Heel arrogant zelfs, hij komt niet eens kijken naar mijn voorstellingen. Maar ik weet wel dat hij de video-opnames ervan heel, heel goed bestudeert. Dat vind ik niet fair. Hans van Manen is een goede choreograaf, maar een onaangenaam mens.”

– Leiderschap

“Ik ben een Leeuw, en Leeuwen willen nu eenmaal de baas zijn. Ik ben een geboren leider. Ja, ik kan heel streng zijn voor mijn dansers. Er moet gewoon gebeuren wat ik zeg. Ze verwachten ook van me dat ik me zo opstel. Als ik vraag wat ze ergens van denken is het meestal: zeg jij het maar, jij bent de baas.”

– De Roxy

“Het is ook een prachtige tent, echt de mooiste discotheek waar ik ooit geweest ben. We gaan er wel eens heen na afloop van een première. Dan gaan we echt flink tekeer op de dansvloer, heel leuk is dat. Ik weet dat sommige van mijn dansers er wel vaker komen. Die mogen zich daar graag uitleven. Ja hoor, dat vind ik prima. Althans, zolang het maar niet ten koste gaat van de discipline.”

– Pina Bausch

“Ken ik vrij goed. Toen ik in Duitsland zat, was zij daar ook. Wat zij in haar choreografieën verwerkt, heb ik zelf meegemaakt. Zij kwam toen net terug uit de Verenigde Staten. Ze beschouwden haar bijna als een heilige. Dat vond ik wat overdreven. Ik bedoel, ze is een fantastische danseres, een heel goede choreografe ook, maar verder... Nee, ik zie haar nooit meer. Toen ik met mijn groep optrad in Wuppertal, is ze niet eens komen kijken. Ook zij lijdt aan arrogantie, ja.”

PETER VAN BRUMMELEN